

22.7.2014

		לכבוד,
צה"ל	שר הבטחון	עו"ד יהודה ויינשטיין
פצ"ר	ח"כ משה יעלון	היועץ המשפטי לממשלה
בפקס : 03-5694526	פקס : 02-6496117	פקס : 02-6467001

הנדון: מניעת פגיעה וסכנה לבתי חולים, צוותים רפואיים, צוותי פינוי וחולים במהלך המבצע הצבאי הנוכחי ברצועת עזה

הננו, ארגון רופאים לזכויות אדם - ישראל (רל"א), המאגד למעלה מ-3000 אנשי רפואה, בריאות וזכויות אדם, פונים אליכם בשם עקרונות מוסר ודין אוניברסליים וזאת על רקע פעולות צה"ל ברצועת עזה, אשר פוגעות ומסכנות מתקנים רפואיים, בתי חולים, צוותים רפואיים וחולים (להלן יכוננו ביחד "גורמי רפואה").

פנייתנו זו נעשית לאור אירועים רבים, רבים מדי, של פגיעה בגורמי רפואה בגוף ובנפש ברצועת עזה. אנו דורשים, כי הצבא יחדל לאלתר מפעולות המסכנות שלא כדין גורמי רפואה. כמו כן אנו פונים על מנת שתתבצע חשיבה מחודשת מיידי, והצבא יתכנן את מהלכיו באופן שיקטין עד למינימום את האפשרות לפגיעות מסוג זה בעתיד, ויערוך בדיקה אפקטיבית והפקת לקחים מערכתית גם בהתחשב במקרי הפגיעה שכבר אירעו.

מכתב זה בא בנוסף ובהמשך למכתבנו מיום 16.7.14, אשר עסק בהפצצות בקרבת בית החולים אל-וופא שבעיר עזה, בפניות נוספות בעל פה ובמכתב ארגוני זכויות האדם בנדון "מדיניות התקיפה בעזה במסגרת מבצע "צוק איתן" מיום 21.7.14.

הרקע לפנייה

1. מאז ה- 8.7.14 מנהלת ישראל מערכה צבאית נרחבת למול רצועת עזה, בתחילה בעיקר בהפצצות מהאוויר והחל מיום 17.7.14 גם בפעילות קרקעית משמעותית. הפעילות שהחלה ביום 8.7.14 זכתה לכינוי מבצע "צוק איתן".
2. אין חולק, כי במהלך המבצע נפגעו אזרחים רבים ברצועת עזה ונגרמו פגיעות רבות לרכוש. הנתונים המעודכנים לשעת כתיבת מכתב זה עומדים על קרוב ל- 600 הרוגים ואלפי פצועים, רבים מהם ילדים צעירים ונשים.
3. פניה זו אינה עוסקת בחוקיות או במידתיות הלחימה ברצועת עזה ככלל, אלא תתמקד בהיבטים של פגיעה בגורמי רפואה במהלך הלחימה. אין חולק, שפגיעה בגורמי רפואה היא על פניה פעולה לא מוסרית ולא חוקית ואינה יכולה להוות חלק ממטרות הלחימה.

על פי מידע שהגיע לרל"א ממקורות שונים, בהם חדר החירום של משרד הבריאות הפלסטיני ברמאללה הפועל בשיתוף ארגון הבריאות העולמי, נכון ל – 21.7.14 נגרמו, בין היתר, הפגיעות הבאות לגורמי רפואה :

מקום הפגיעה	נזק בגוף	נזק לרכוש
בית החולים האירופי בח'אן יונס	17 פצועים	מחלקת טיפול נמרץ, מחלקת הילדים ומחלקות נוספות וגדר המקום. הפגיעה הביא לפינוי מחלקת הילדים וסגירת מרפאות החוץ.
מרכז רפואי בבית חאנון		נזק לחלונות
בית החולים האירופי בעזה	פציעת אחות	נפגעה יחידת טיפול נמרץ ילדים
מרפאת פוח'אירי ברפיח		נזק למרפאה שהביא לסגירתה
מרכז רפואת חירום של הסהר האדום ב.מ.פ. ג'באליה	פציעת 15 חובשים, פרמדיקים ועובדי חירום	נזק למרכז והשבתת 3 אמבולנסים
אמבולנס בדיר אלבלח		נזק לאמבולנס
מרפאת ג'מיל אלעשי בעזה		פגיעת הדף במרפאה
בית חולים אל ופא		הבניין החדש ניזוק והקומה הרביעית נפגעה. 14 מטופלים פונו
מרכז Medical Relief למחלות לא מדבקות בעזה		פגיעה בחלונות, דלתות, ציוד רפואים ורהיטים שהביא לסגירת המרכז
מרפאות ג'מיל אל עשי וביש של משרד הבריאות הפלסטיני		נזק לחלונות דלתות ורהיטים
15 מרפאות אונר"א		2 מרפאות נסגרו, פעילותן של 13 אחרות שובשה
בית חולים אלעודה UHWC		נזק לחלונות, דלתות, ציוד רפואי ורהיטים, מעכות האוורור ולמחלקת רדיולוגיה
מרכז רפואי אונר"א באלבוריג'		נזק למרכז
בית החולים בית חנון		גג הבניין האדמיניסטרטיבי נפגע חלקית מהפצצה ישירה
בית החולים "שוהדאא אל אלאקסא" בדיר אלבלאח ובית חולים שדה בקרבתו	5 הרוגים וכ-70 פצועים	הפגזה טנק ישירה שפגעה בשתי קומות בבית החולים, פגעה גם בשני אמבולנסים שפינו פצועים.
מעון לאנשים עם מוגבלות בבית לאהיא	שתי הרוגות (חוסות), שלושה חוסים ועובדת פצועים	

5. המקרים הרבים של פגיעה שתוארו לעיל, המהווים רק חלק מהפגיעות בגורמי רפואה, מעלים חשש כבד לכך שהצבא אינו פועל על פי הדין הבינלאומי, בין במזיד ובהוראה מ'גבוה', ובין בשל כך שהנחיות והוראות הנוגעות לאופן הפעולה החוקי למול תשתיות רפואיות אינן מוטמעות ואינן מיושמות ברמת 'השטח'.

המצב המשפטי

6. סעיפים 19, 20, 24-26 לאמנת ג'נבה הראשונה (בעניין הטבת מצבם של פצועים וחולים מבין אנשי הכוחות המזויינים בשדה הקרב) וסעיפים 18 ו-20 לאמנת ג'נבה הרביעית מקנים חסינות למתקנים וצוותים רפואיים לרבות של הסהר האדום והצלב האדום, בעת מילוי תפקידם, וכך גם סעיף 63 לאמנה. ראו, גם, יורם דינשטיין, דיני מלחמה (תשמ"ג), 144-145, 153. חובות אלה הוכרו ואוזכרו, בין היתר, בבג"ץ 2117/02 **רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד נו(3) 26.

7. הפרתם של כללים אלה עלולה להחשב כפשע מלחמה. ראו לעניין זה את חוקת בית הדין הבינלאומי הפלילי Article 8(2)(b)(xxiv) & (e)(ii).

8. סעיף 21 לאמנת ג'נבה הראשונה קובע, כי ההגנה על מיתקנים רפואיים תיפסק אם משתמשים בהם "מחוץ לתפקידיהם ההומניטריים, לביצוע מעשים המזיקים לאויב", **בתנאי "שניתנה בעוד מועד התראה, שתקבע בכל המקרים הנאותים מועד קצוב והוגן, ולא שעו להתראה"**. יש לזכור, כי במקרה של חולים, פעמים רבות אין אפשרות מעשית לפנותם מהמקום בו הם נמצאים, וזאת בנוסף לקושי של אזרחים ברצועה, אשר לעיתים החמאס, או נסיבות הלחימה, מונעים מהם להתפנות. כמו כן יש להראות, כי המתקן הרפואי תרם בצורה אפקטיבית לפעילות הצבאית והתקיים כורח צבאי מיידי לפגוע בו.

9. גם אם קיים חשש מבוסס ואמיתי לשימוש לרעה במתקנים רפואיים, הדבר "כשלעצמו, אינו מתיר הפרה גורפת של הכללים ההומניטריים... עמדה זו מתבקשת לא רק מהמשפט הבינלאומי... אלא גם מערכיה של מדינת ישראל..." (בג"ץ 201/09 **רופאים לזכויות אדם נ' רזה"מ** (19.1.09)).

10. כללי המשפט הבינלאומי בעניין הגנה על צוותים ומתקנים רפואיים מהווים חלק מהמשפט הישראלי והוכרו כמחייבים גם בעת לחימה, כפי שצוין בבג"ץ 358/88 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' אלוף פיקוד המרכז**, פ"ד מג(2) 529, 536:

"כללי המשפט הישראלי אמנם לא הוחלו על האזור, אך נושא תפקיד ישראלי בשטח נושא עימו אל תפקידו את החובה לנהוג לפי אמות המידה הנוספות, המתחייבות מעובדת היותו רשות ישראלית, יהיה מקום פעולתה אשר יהיה. בכך מוטלת על נושא התפקיד חובה נוספת ומצטברת, כי החובה לנהוג לפי הנורמות של המשפט המינהלי הישראלי אינה פוטרת אותו מן כי החובה לקיים את דיני המלחמה. אין הוא יכול לכן להישען על נורמות של המשפט המינהלי הישראלי כדי להימנע מקיום חובה או מכיבודו של איסור, החל עליו לפי המקובל על-פי דיני המלחמה. אך מבחינתו של בית-משפט זה, אין נושא התפקיד יוצא, בדרך כלל, ידי חובתו, אם קיים אך ורק את אשר מתחייב מנורמות המשפט הבינלאומי, כי ממנו,

כרשות ישראלית, נדרש יותר, והוא, כי ינהג גם בשטח ממשל צבאי לפי הכללים המתווים דרכי מינהל תקינים והוגנים.

11. וכן, ראו, בג"צ 4764/04 רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה, פ"ד נח(5) 385, אשר מתייחס לחובות הצבא בעת לחימה:

אכן, כל פעולות הלחימה של כל צבא כפופות לכללי המשפט הבינלאומי העוסקים בפעילות זו. עמדתי על כך באחת הפרשות בציני כי "גם בתקופת לחימה יש לקיים את הדינים החלים על לחימה. גם בתקופת לחימה יש לעשות הכול כדי להגן על האוכלוסיה האזרחית..."

12. בתקיפה של גורמי רפואה חורגת ופוגעת ישראל ב'כלל האבחנה' שהוא הכלל הבסיסי והיסודי בדיני המלחמה. בכל מלחמה, כפי שכבר נכתב לפחות מהמאה ה-19 בהכרזת סנט פטרסבורג, המטרה הלגיטימית היחידה היא החלשת הכוחות לוחמים של האויב. בסעיף 3 לאמנות ג'נבה נקבע איסור על פגיעה באלה שאינם לוחמים וגם בלוחמים שנפצעו. עיקרון זה מצא ביטוי ברור ומפורש גם בסעיף 48 לפרוטוקול הראשון משנת 1977 הנספח לאמנת ג'נבה.

13. בתקיפה של גורמי רפואה חורגת ופוגעת ישראל ב'כלל הפרופרוציונאליות', אשר אוסר על פגיעה גם במטרות צבאיות במידה שההתקפה צפויה להביא לפגיעה בחיי אזרחים באופן לא פרופרוציונאלי. כך עולה, למשל, מסעיף 51(b) לפרוטוקול הראשון לאמנת ג'נבה.

14. פעולות הלחימה ברצועת עזה, מתבצעות בתוך שטח מיושב בצפיפות, ובתוכו פזורים גם גורמי רפואה לא מעטים, אשר, מן הסתם, לאור הלחימה פועלים בתפוסה וכוונות מלאה. עובדות אלה ידועות מראש לצבא. לפיכך יש לפעול ולתכנן את המהלכים בצורה שתפגע כמה שפחות בגורמי רפואה, וזאת כחלק מהחובה 'החיובית' של הצבא כלפי התושבים. יפים לעניין זה דברי כבוד השופטת בייניש בבג"ץ 4764/04 הנזכר לעיל:

גם אם אין ניתן לצפות מראש כל התפתחות שעשויה להתרחש במהלכה של פעולת לחימה, הרי אין ספק שצרכיה הבסיסיים של אוכלוסיה אזרחית המצויה בעת לחימה תחת סכנה ממשית של פגיעה ברכוש, בנפש ובצרכי מחייה בסיסיים, ידועים הם וניתנים לצפיה. לפיכך, יש להביא במסגרת התכנון האופרטיבי של מבצע צבאי, גם אותו חלק המבטיח את קיומן של החובות ההומניטריות כלפי האוכלוסיה האזרחית, הנתונה בצבת שבין ניצולה הציני בידי טרוריסטים חסרי עכבות, לבין חשיפתה לפעילותו של כוח צבאי הפועל כנגד תשתית הטרור... קביעת הנחיות מפורטות, הכנת מערך לוגיסטי מראש וקביעת כללי התנהגות של הכוחות הלוחמים כלפי האוכלוסיה הנפגעת, וכן יצירת מנגנון ישיר להידברות עם הגופים השונים הפועלים מטעם האוכלוסיה ולמענה – יש בכוחם להבטיח שיפור המצב...

15. הדין הבינלאומי, כפי שגם הוכר בפסיקת בג"ץ, מחייב חקירה של חשד למקרים של הפרה של המשפט הבינלאומי. כך עולה מסעיף 146 לאמנת ג'נבה הרביעית, הערה כללי מס' 31 של ועדת זכויות האדם של האו"ם משנת 2004 ופסיקה העקבית של בתי המשפט ברחבי העולם. כך עולה גם מסעיף 2(3)(א) לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות (1966) שאושרה על ידי מדינת ישראל בשנת הקובע:

נפגעו זכויותיו וחירויותיו של אדם, כפי שהוכרו בזה, תעמוד לו תרופה יעילה, אף על פי שאותה פגיעה בוצעה בידי אישים הפועלים בסמכות רשמית.

16. ריבוי המקרים של פגיעה בגורמי רפואה בגוף ובנפש, במהלך סבב לחימה זה וסבבים קודמים, מחייב זה בדיקה מערכתית של הפרקטיקה ואופן הלחימה אשר מביאים למצב זה.

סיכום

17. לאור כל האמור, ועל מנת למנוע פגיעה נוספת, קשה בחולים, בגורמי רפואה, אנו מבקשים, כי תפעלו בכל האמצעים להפסיק פגיעה זו לאלתר. במסגרת זו אנו דורשים, כי ינתנו הנחיות ופקודות לכל הגורמים, כולל רענון הנחיות קיימות בדבר האיסורים וההגבלות החלים על שימוש בכוח גם בעת לחימה, תוך שימת לב מיוחדת להגבלות החלות בעניין פגיעה בגורמי רפואה.

18. כמו כן אנו דורשים, כי תערך חשיבה מחדש לאלתר ובדיקה מערכתית, גם בהתחשב בנסיבות ובאירועים שבהם כבר הייתה פגיעה במתקנים וצוותים רפואיים במהלך הלחימה האחרונה ובסבבים קודמים. בדיקה מערכתית זו צריכה להוביל לקביעת הנחיות, נהלים ופקודות, וכן לתכניות מבצעיות אשר ימנעו או לכל הפחות יקטינו עד מאוד, את הסיכוי והסיכון לפגיעה בגורמי רפואה.

רון כהן,	תמיר בלנק, עו"ד	עדי לוסיגמון, עו"ד
מנכ"ל	יועץ משפטי	יועצת משפטית
רופאים לזכויות אדם - ישראל	רופאים לזכויות אדם - ישראל	רופאים לזכויות אדם - ישראל

